

**ФОРМУЮЧИ
ЛОКАЛЬНУ
КУЛЬТУРУ
ПАМ'ЯТІ**

Проект «Формуючи локальну культуру пам'яті» – це спільна ініціатива **DVV International Ukraine** та **дослідницького центру «Інтеграція та Розвиток»**, що стала можливою за фінансової підтримки **Федерального міністерства економічного співробітництва та розвитку Німеччини**.

Агресивна історична політика та домінування патріотичних наративів в українських школах обмежують розвиток критичного мислення у молоді і сприяють формуванню шкідливих стереотипів та упереджень – стосовно інших культур, інших народів, альтернативних поглядів на минуле тощо.

Тому так важливо зараз дати молодим людям можливість незалежно працювати із історичними джерелами під керівництвом професійних істориків.

Офіс DVV International Ukraine довгий час співпрацює з великою кількістю шкільних вчителів, активістів, молоді, що цікавляться історією і хочуть аби історія була не джерелом конфліктів, а інструментом діалогу.

Проект «Формуючи локальну культуру пам'яті» став наслідком нашої із ними співпраці. Разом ми спробували зробити локальну історію джерелом демократичних цінностей, що допоможуть розвитку місцевих спільнот.

У межах цієї ініціативи, учителі та громадські активісти разом із учнями із кількох регіонів України створили низку проектів, які кожен у свій спосіб докладаються до формування локальної культури пам'яті, сприяють удосконаленню викладання історії у школі, а також розвитку туристичної привабливості.

Проекти були дуже різні. Хтось створив сатиричний путівник спальним районом Львова, хтось – пересувну виставку, що покликана показати багатоетнічний склад Кропивницького, чи ґрунтовну розвідку, що допомагає зрозуміти заплутану історію походження назви міста Глобине.

Фото 1. «Учасники локальних ініціатив»

ГЕОГРАФІЯ ПРОЕКТУ

- **Небанальний Сихів. Туристичний путівник.**
Автори: Іван Семкіяш, Володя Савчак, Артем Каспаров, Анастасія Хміль під керівництвом Ігоря Осідача (м. Львів)
- **Полікультурне обличчя мого міста. Етномозаїка**
Автори: Лера Лінчевська, Даша Сустретова, Катерина Тебякіна, Влад Бевза, Анна Чернявська під керівництвом Олени Арутюнян (м. Кропивницький)
- **«Забута пам'ятка Мелітополя» (Мелітопольський курган)**
Автори: Анастасія Аненко, Катерина Бауер, Анастасія Кірпалова, Марія Курашевська, Владислав Курочкін, Софія Потоцька під керівництвом Наталії Джанової (м. Мелітополь)
- **Історія виникнення міста Глобине та його назви**
Автори: Олександр Коваленко, Владислав Откалюк, Владислав Федосов, Сергій Федосов, Аміна Семенова, Крістіна Семенова, Дмитро Бугаєць, Михайло Скорик під керівництвом Сергія Макайди (м. Глобине, Полтавська область)
- **Вуличне мистецтво - мистецтво вулиці (від радянського соцреалізму до сучасних муралів в м. Суми)**
Автори: Аліна Колосок, Лариса Михайлова, Іван Глазько, Олександра Івченко, Андрій Бондар, Віола Токарева під керівництвом Вікторії Ломаки (м. Суми)

Фото 2. «Учасники локальних ініціатив під час Eustory Next Generation Summit 2018 у Берліні»

- **Військові поховання, історія їх виникнення, сучасний стан і проблеми увічнення**

Автори: Сироватко Вікторія, Сорокіна Анастасія, Цюпка Богдан під керівництвом Тараса Шульги (м. Кам'янське, Дніпропетровська область)

- **Пам'ятки менонітської культури селища Нью Йорк (Новгородське)**

Автори: Дослідницька команда ЗЗСО №17 міста Торецьк Донецької області під керівництвом Любові Пилипенко

- **Абетка Устилуга**

Автори: Дмитро Василенко, Анна Гусь, Іван Лафета, Анастасія Лебедь, Олександра Новаковська під керівництвом Тетяни Василенко (м. Устилуг, Волинська область)

- **Історія бельгійської Костянтинівки**

Автори: Марія Поколенко, Данило Сокол, Клим Барабаш, Євгенія Точона, Євгенія Рожкова, Олександра Стрюк, Сандра Антипенко під керівництвом Ольги Барабаш (м. Костянтинівка, Донецька область)

- **Будинки із загадовими долями**

Автори: Ілля Брижицький, Володимир Плаксивий, Кречун Ірина під керівництвом Віти Волкодав та Олександра Булаха (м. Знам'янка, Кіровоградська область)

- **Доба несвободи. Розстріляне Відродження**

Автори: Поліна Зень і Поліна Чеснокова під керівництвом Маргарити Гошко (м. Київ)

НЕБАНАЛЬНИЙ СИХІВ. ТУРИСТИЧНИЙ ПУТІВНИК

*Автори: Іван Семкіяш, Володя Савчак, Артем Каспаров,
Анастасія Хміль під керівництвом Ігоря Осідача (м. Львів)*

Зазвичай, путівники присвячують історичним центрам, де багато середньовічних церков та королівських резиденцій. Однак, команда зі Львова обрала для себе спальний район Львова – Сихів, у якому – здавалося б – годі і шукати щось цікаве. Самі багатоповерхівки, і знову багатоповерхівки, і знову.

Та, як виявилось, якщо правильно шукати та дивитися на усе з гумором – то можна і спальний район змалювати так, що будь-хто захоче там побувати. Так з'явився **«Небанальний Сихів»** – путівник, який хочеться читати.

«Почавши роботу над цим проектом, я хотів розширити свої знання про район, у якому живу. Я вважаю, що кожна людина має цікавитись історією свого міста. Про Львів є багато путівників, проте жодного про мій район. Я поставив собі за мету виправити цю ситуацію», - каже Іван Семкіяш, один з учасників команди.

Проілюстрований путівник є максимально «дружнім» як до туристів, так і до екскурсоводів. А екскурсійні маршрути, які він пропонує, уже користуються популярністю у місті.

ПОЛІКУЛЬТУРНЕ ОБЛИЧЧЯ МОГО МІСТА. ЕТНОМОЗАІКА

Автори: Лєра Лінчевська, Даша Сустрєтова, Катєрина Тєбякіна, Влад Бєвза, Анна Чернявська під керівництвом Олєни Арутюнян (м. Кропивницький)

Українська історія – це історія полікультурна. Саме це показує команда з Кропивницького у своєму проєкті. Їхнє дослідження було присвячене тому, як люди різних культур і етносів творили місто Кропивницький протягом історії. До роботи їх підштовхнула відсутність культури діалогу, міжкультурного діалогу, толерантності до різноманітності у місцевій громаді.

Вони створили **фотовиставку «Етномозаїка»** про відомих мешканців та «простих героїв», які у різний спосіб доклалися до розвитку міста.

«Люди, які творять добрі вчинки, віддають своє життя суспільній справі і не прагнуть визнання – це і є ті люди, які заслуговують на визнання. Саме тому, метою нашої роботи є поширювати історії таких людей серед дітей та молоді. Аби з таких людей брали приклад. Аби усі розуміли, що герої не лише у телевізорі, а й серед нас, і кожен може ним бути», – відзначає Олена Арутюнян.

Виставка мобільна і вже побувала у музеях і школах Кропивницького. Команда також організувала низку дискусій «Діалог Поколінь», створила свій блог та продовжує збирати історії «простих героїв».

«ЗАБУТА ПАМ'ЯТКА МЕЛІТОПОЛЯ» (МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ КУРГАН)

Автори: Анастасія Анєнко, Катєрина Бауєр, Анастасія Кірпалова, Марія Курашевська, Владислав Курочкін, Софія Потоцька під керівництвом Наталії Джанової (м. Мелітополь)

У Мелітополі, команда учнів разом із вчителькою Наталією Джановою, створила онлайн **квест-гру** про історію досліджень Мелітопольського кургану – визначної пам'ятки, яка «була несправедливо забута» – як кажуть учасники.

На основі цього квесту у місцевому Навчально-виховному комплексі 16 було проведено конкурс робіт для школярів. Команда навіть зробила спробу вибороти фінансування від місцевої влади на увічнення дослідників кургану, однак, цього року ініціатива не була підтримана.

«Мелітопольський курган – це важлива складова нашої місцевої історії. Ба більше – відновлення пам'яті про курган та його дослідників може допомогти привабити туристів», – каже Наталія Джанова.

Команда продовжує працювати над вдосконаленням квесту та планує організувати у Мелітополі етно-фестиваль «Сила Пращурів».

БУДИНКИ ІЗ ЗАГАДКОВИМИ ДОЛЯМИ

Автори: Ілля Брижицький, Володимир Плаксивий, Кречун Ірина під керівництвом Віти Волкодав та Олександра Булаха (м. Знам'янка, Кіровоградська область)

Команда дослідила минуле міста Знам'янка на Кіровоградщині. Вони обрали надзвичайно цікавий підхід – сконцентрувавшись на історіях кількох будинків міста. Результатом їхньої роботи став короткометражний фільм **«Будинки із загадовими долями»**.

Після презентації фільму, команда розробила таблички із QR кодами, що були поміщені на усіх будівлях, про які йдеться у стрічці. Ба більше, вони також створили про них книгу-розмальовку і настільну гру «Мандрівка Знам'янкою» – їх буде розповсюджено у місцевих школах та бібліотеках.

«Нам треба шукати нові шляхи для того, аби робити історію ближчою та цікавішою для дітей, – відзначає Віта Волкодав, вчителька місцевої школи, – ми створили унікальний маршрут містом, що дозволяє усім охочим, зісканувавши код за допомогою мобільного телефону, дізнатись щось нове про будівлі, які вони бачать щодня. Як на мене, це гарний інструмент для вчителів».

ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ МІСТА ГЛОБИНЕ ТА ЙОГО НАЗВИ

Автори: Олександр Коваленко, Владислав Откалюк, Владислав Федосов, Сергій Федосов, Аміна Семенова, Крістіна Семенова, Дмитро Бугаєць, Михайло Скорик під керівництвом Сергія Макайди (м. Глобине, Полтавська область)

Довгий час вважалося, що місто Глобине на Полтавщині було засноване Іваном Яковичем Глобою, останнім військовим писарем Запорозької Січі. У центрі міста йому навіть було встановлено пам'ятник у 2012 році.

Команда учнів разом із своїм вчителем Сергієм Макайдою провела дослідження, яке виявило, що це геть не так. Засновником міста є гетьман Данило Апостол, а назва "Глобине" є не прізвищем, а топонімом, що означає "глибоке"/"глибинне".

Своє дослідження вони оформили у невеличкий нарис **"Історія виникнення міста Глобине"**, що був розповсюджений у місцевих школах. Вони також створили невелику виставу про виникнення міста.

Наразі команда намагається встановити меморіальні знаки у місті про справжнього засновника – гетьмана Данила Апостола.

ВУЛИЧНЕ МИСТЕЦТВО - МИСТЕЦТВО ВУЛИЦІ (ВІД РАДЯНСЬКОГО СОЦРЕАЛІЗМУ ДО СУЧАСНИХ МУРАЛІВ В М. СУМИ)

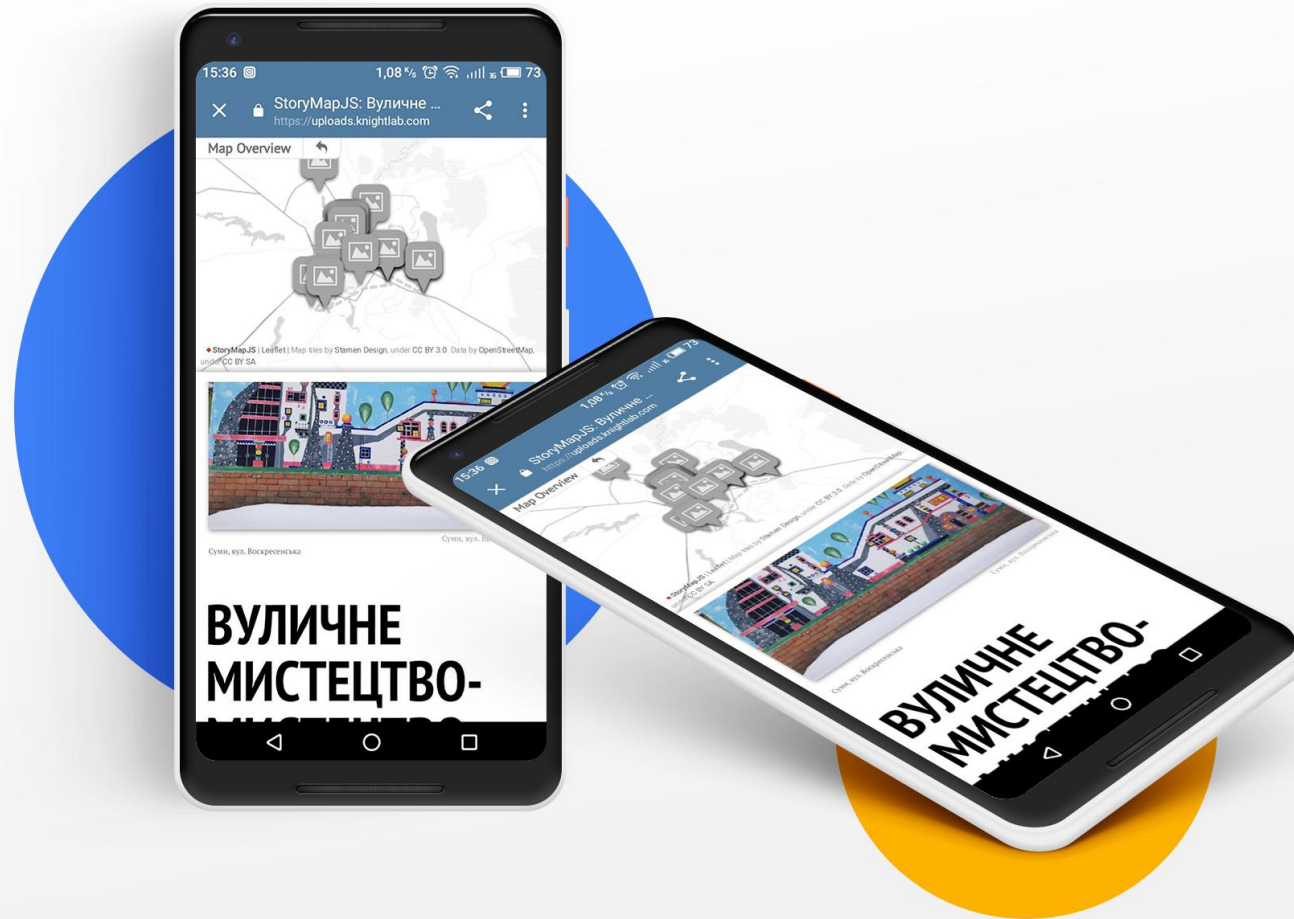
Автори: Аліна Колосок, Лариса Михайлова, Іван Глазько, Олександра Івченко, Андрій Бондар, Віола Токарева під керівництвом Вікторії Ломаки (м. Суми)

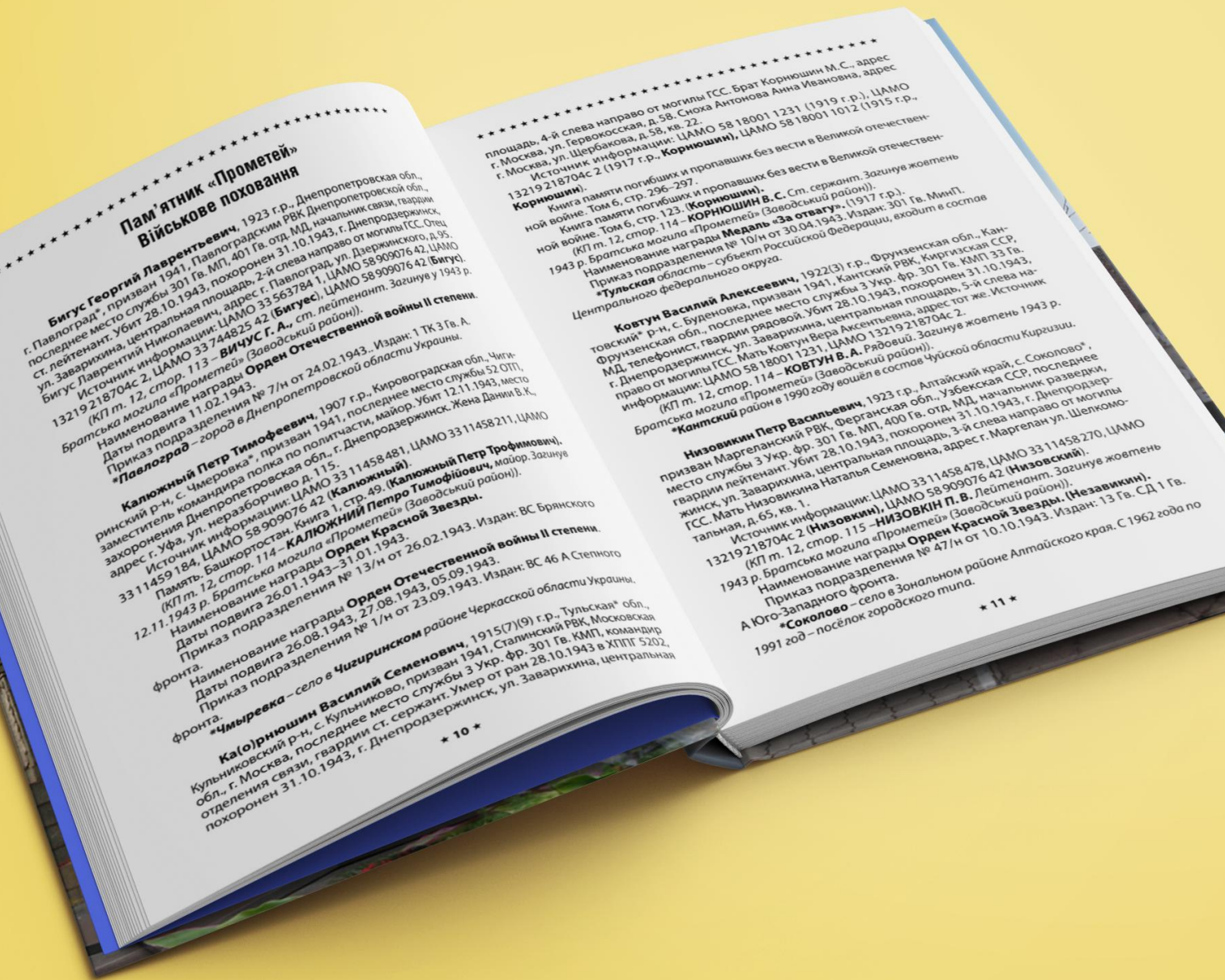
У місті Суми команда дослідників рятує від забуття та знищення вуличні мозаїки і мурали. Вони створили онлайн музей **«Вуличне мистецтво – Мистецтво вулиці (від радянського соцреалізму – до сучасних муралів)»**.

«На жаль, мозаїка радянського періоду у Сумах зараз зникає, - каже Вікторія Ломака, - нові власники будівель пошкоджують її, замальовують, позбавляються. Саме тому ми створили музей, де кожен зможе побачити ці твори мистецтва».

Учасники обійшли усе місто, фотографуючи мозаїки, а потім провели багато часу у бібліотеках, збираючи інформацію про кожну локацію. Зараз усі охочі можуть відправитися в онлайн екскурсію – варто лише перейти за посиланням.

Крім того, команда розробила настільну карткову гру «Вулицями рідного міста» та квест-карту міста, які розповсюджує серед школярів. А спільно із місцевими туристичним організаціями було проведено низку екскурсій локаціями, що були представлені в онлайн музеї.

ВІЙСЬКОВІ ПОХОВАННЯ, ІСТОРІЯ ЇХ ВИНИКНЕННЯ, СУЧАСНИЙ СТАН І ПРОБЛЕМИ УВІЧНЕННЯ

Автори: Сироватко Вікторія, Сорокіна Анастасія, Цюпка Богдан під керівництвом Тараса Шульги (м. Кам'янське, Дніпропетровська область)

Титанічну роботу виконала команда учнів під керівництвом краєзнавця Тараса Шульги у місті Кам'янське (колишній Дніпродзержинськ). Під гаслом «Це потрібно живим», вони створили **Книгу Пам'яті** про солдатів Другої Світової (Великої Вітчизняної) війни, що поховані на території міста.

«Про ту війну нам нагадують фільми, книжки, а ще – військові поховання, які заростають бур'яном. На обелісках, на місці облізлої фарби, ще іноді можливо прочитати прізвища, але з кожним роком через недбальство влади, через нашу невихованість, через нашу байдужість, усе більше і більше прізвищ втрачається - з сумом констатує Тарас Шульга, - а воїни, поховані на військових кладовищах, стають «невідомими». Ми маємо зберегти їхні імена; це імена, які ми не маємо права забувати».

Багато табличок на військових похованнях знищено, на багатьох невірно вказані імена; були відсутні списки похованих. Команда дослідників відновила данні про кожну загиблу особу (ім'я, рік та місце народження, де і коли був призваний, останнє місце служби, посада, звання, причина вибуття (вбитий, помер), дата смерті та поховання, місце поховання, відомості про родину, посилання на документи, нагороди, якщо є, сучасна назва місця народження та можливого проживання родичів).

Крім того, учасники привертають увагу громадськості та місцевої влади до стану поховань. Екземпляри Книги Пам'яті передані до місцевих музеїв та шкіл. Книга також опублікована онлайн.

ПАМ'ЯТКИ МЕНОНІТСЬКОЇ КУЛЬТУРИ СЕЛИЩА НЬЮ ЙОРК (НОВГОРОДСЬКЕ)

Автори: Дослідницька команда ЗЗСО №17 міста Торецьк Донецької області під керівництвом Любові Пилипенко

Учні школи 17 міста Торецька, що у Донецькій області, провели дослідження ролі німців-менонітів у історії невеличкого селища Нью-Йорк (Новгородське).

«Широкий загаль геть не знає про унікальне минуле цього селища, про роль німецьких колоністів. Саме тому так важливо говорити на цю тему. Такі дискусії допомагають громаді згуртуватися», - кажуть учасники.

На підставі своїх досліджень команда підготувала низку матеріалів для шкіл, зокрема, інтерактивну гру «Історичні пам'ятки селища Новгородське (Нью-Йорк)». А також, разом із місцевою владою було створено рекламну продукцію – календарі, карти про менонітське минуле селища. Ба більше, незабаром буде відкрито історико-культурний центр, що розташується у колишньому магазині меноніта А. Тіссена.

«Що варто відмітити особливо: авторам вдалося вийти за рамки вузького українського контексту (адже мова йде про поселення менонітів), але водночас ввійти у ширший український контекст, пов'язуючи місцеву історію з національною і глобальною», - **говорить про роботу команди історик Ярослав Грицак.**

Фото 3. «Учасниці ініціативи «Пам'ятки менонітської культури» разом із представницею Посольства ФРН в Україні п. Андреа Штор»

АБЕТКА УСТИЛУГА

Автори: Дмитро Василенко, Анна Гусь, Іван Лафета, Анастасія Лебедь, Олександра Новаковська під керівництвом Тетяни Василенко (м. Устилуг, Волинська область)

“Наш Устилуг – місто граничне. На весь світ його прославив Ігор Стравінський, але наша земля має ще багато людей, який ми не маємо забувати”, - кажуть учасники команди.

Вони уклали **“Абетку Устилуга”** – своєрідний путівник, де у алфавітному порядку відображені сторінки минулої та сучасної історії невеликого містечка на Волині.

“Цей проект надихнув на нові дослідження історії рідного міста. Показав шляхи реалізації задумів. Розкрив очі на просте в складному. Дав змогу поспілкуватися з однодумцями, зустрітися з неординарними особистостями”, - захоплено відгукується Тетяна Василенко, керівниця ініціативи з укладання Абетки.

Разом зі своїми учнями вона презентувала Абетку на міжнародному фестивалі, присвяченому Ігорю Стравінському, а також організувала робітню для місцевих школярів “Пишемо власну історію”.

ІСТОРІЯ БЕЛЬГІЙСЬКОЇ КОСТЯНТИНІВКИ

Автори: Марія Поколенко, Данило Сокол, Клим Барабаш, Євгенія Точона, Євгенія Рожкова, Олександра Стрюк, Сандра Антипенко під керівництвом Ольги Барабаш (м. Костянтинівка, Донецька область)

Проект команди із містечка Костянтинівка на Донеччині показує, як сильно на долю їхнього міста вплинула бельгійська еміграція у 19 столітті. Дослідження, яке провела команда, показує, як стрімко розвивалося місто сто років тому: Бельгійські акціонерні товариства збудували там низку заводів, поклали бруківку, зробили футбольне поле, бібліотеку тощо.

За підсумками своєї роботи команда зняла **невеликий фільм** “Історія Бельгійської Костянтинівки”, що супроводжується **есеєм**.

“Вдала спроба бельгійців з розвитку промисловості Донеччини може надихнути і далі рухатися до побудови «Європи без кордонів»”, - відзначає керівниця команди Ольга Барабаш.

На основі своїх дослідження команда створила туристичний маршрут “Стежками Бельгійців у Костянтинівці” та презентувала його.

Автор зображення: Сергій Майдуков

ДОБА НЕСВОБОДИ. РОЗСТРІЛЯНЕ ВІДРОДЖЕННЯ

*Автори: Поліна Зень і Поліна Чеснокова під керівництвом
Маргарити Гошко (м. Київ)*

В історії України є період під назвою «Розстріляне Відродження». Наприкінці 1920-х років низку чільних письменників, акторів, режисерів було ув'язнено і страчено за наказом радянської влади. Команда учнів з Києва зняла аматорський фільм **«Доба несовободи»**, присвячений цій трагедії.

«Нашою метою було зібрати інформацію з різних джерел, проаналізувати її та представити у такій формі, яка буде цікавою для молоді, - говорять учасниці команди, - Наше завдання полягало у тому, аби максимально доступно розказати про цю подію».

Після зйомок фільму команда організувала кілька конкурсів серед учнів шкіл свого району. Серед іншого – було проведено конкурс конкурс есеїв «Невідомі факти про діячів Розстріляного Відродження», на який школярі подавали роботи, що мали обов'язково використовувати позашкільні джерела.

Команді вдалося налагодити співпрацю із багатьма інституціями, що допоможе проводити схожі конкурси у майбутньому, зокрема, йдеться про Національний музей історії України та директори шкіл Шевченківського району.

ОЛЕКСАНДР

АНАСТАСІЯ

ГАЛИНА

АНДРІЙ

«Формуючи локальну культуру пам'яті»

Редактори та упорядники: Галина Шамкова, Андрій Ферт
Макетування та дизайн: Анастасія Хміль, Олександр Рябоконь.

Проект «Формуючи локальну культуру пам'яті» – це спільна ініціатива DVV International Ukraine та Громадської організації «Інформаційно-дослідного центру «Інтеграція та Розвиток», що стала можливою за фінансової підтримки Федерального міністерства економічного співробітництва та розвитку Німеччини.

За сприяння

Федеральне Міністерство
економічного співробітництва
та розвитку

DVV International

Education for Everyone. Worldwide.
Lifelong.

www.dvv-international.org.ua/